

Puščico, napojeno s kačjim strupom, bi ustrelil vanj, prav v hudobne prsi . . .“

„Prav si odgovoril“, je povzel Slavomir. „In glejte: popolnoma podoben temu kragulju je Nmec, ki nam hoče vzeti stare bogove. Zato: Smrt nádenj!“

„Smrt, smrt nádenj!“ so divje zavpili starejšine.

Slavomir je nadaljeval: „Prisezimo tukaj zbrani sveto prisego, da nečemo prej mirovati, dokler ne potrebimo z zemlje krščanskega mrčesa in ne pomoremo našim bogovom do stare veljave. Naše geslo pa bodi: Za stare bogove in svobodni dom!“

„Za stare bogove in svobodni dom!“ so zagrmeli velmožje in prisegli prisego za-

rotniško. Prisegla jo je tudi Viljenica, potem ko ji je Slavomir še enkrat slovesno zatrdil, da ne velja ta zarota njenemu očetu, da njemu samemu niti lasu nečejo skriviti.

Še dolgo so zarotniki kovali in snovali načrte in naklepe, kako bi hitreje in varneje prišli do svojega cilja.

Sklenili so in si obljubili, da bo vsak izmed njih v svojem okrožju budil ljudstvo k vstaji, seveda skrivaj in previdno.

Domenili so se tudi o tem, da bodo o prvi ugodni priliki potovali na Rujano izprosit si od Svetovita blagoslova.

Še le v kasno noč, ko je preminila nevihta, so odrinili iz Volčje jame vsak na svoj dom. (Dalje.)



ANTON MEDVED:

ODDALJENIM DUŠAM.

1.

Kje ste vse one duše mile,
ki ljubile ste me nekoč?
Ali vas krijejo črne gomile,
ali sem se povražil ob noč?
Ali vam zlobnih jezikov strup
čuvstvo ljubezni je skálil?
Ali ni višja ljubezen kot up?
Dejte, povejte,
kdaj in kako sem vas žalil!?
Miren, kot star samotar,
čakam sprave blage . . .
Duše, jaz vas ne zabim nikdar,
ve ste mi bile in bodete drage!

2.

Kaj se li jočem?
Kaj le jaz hočem?
Iščem dobrote?
Mehke dobrote trdih rok?
Eden je dober in On je — Bog.

Zdaj siromašen
vzdiham ves plašen,
zdaj potolažen,
v dno duše razblažen
molim: Moj Bog,
Ti si mi Oče, jaz Tebi otrok!



čez Krnico . . . silil sem jo nazaj . . . brv strohnela . . . nadučitelj . . . jaz nisem . . .

Barica (zdihuje naslonjena zdaj na roke svojega očeta, zdaj na roke Pavline.)

Razbornik (jezno.) Eden naj govori!

Konrad. Brv je bila trhla, in gospodičnja hčerka je hotela prva priti čeznjo; brv se ji je udrla in ona je omahnila. E, saj ni nič nevarnega. Nogo si je malo zvinila.

Barica. Na posteljo — na posteljo!

(Razbornik in Pavla jo odvedeta)

Cesar. To je torej delo baronovo —

Peter (Konradu.) Kako ste le upali, gospod, ponjo splezati; ni ravno globoko, a strmo je navzdol.

Šolar. To vse napravi — ljubezen.

Cesar. Barona morate vendar enkrat naviti. Vraga, še mene jezi, da si damo s takim cepcem dela. (Ogleduje se.) Kam pa je šel Karimpalti? Tega porabite na kakov način! Vražje ste neumni, bolj kot mi Ribničanje, ki smo tako razglašeni . . .

Konrad (ki je ves čas zamišljen stal zraven.)

Da, navili ga bomo in sicer pošteno!

Cesar. Saj veste, gospod nadučitelj — ne, saj res — Vi ne veste, da je dal baron podžagati trama pri brvi čez Krnico.

Konrad. Kdo to ve?

Cesar. Karimpalti nam je to ravnokar povedal.

Konrad (ves razburjen.) Kaj? — Dobro! Z Bogom!

Peter (ga prime za roko.) Prosim, majhno bi jaz rad z Vami govoril. (Cesar in Šolar se oddaljita.)

Konrad (otresito.) Kaj?

Peter. Povejte mi, prosim, ali ima Barica mene rada?

Konrad. Vprašajte jo!

Peter. Meni se zdi, da ima bolj Vas —

Konrad. Pravijo, in tudi ona pravi.

Peter. No, potem je prav. Ona ne bo nikoli moja žena. Zato, gospod nadučitelj, ne smete biti name hudi, če . . .

Konrad (se nasmehlja in ga potrka po rami.) Poštena duša! (Mu seže v roko.) Midva si ostaneva prijatelja!

Zavesa pade

(Koniec.)



ANTON MEDVED:

ODDALJENIM DUŠAM.

3.

V bridek mi hodite spomin,
ali sladek, kakor vi hočete,
dragi udje mirnih družin,
ki zdaj za mano se jočete.

Saj vem, da nisem vreden jokú.
Zato le nikar ne jokájte!
Jaz jočem včasih, a takrat Bogú,
in Njemu za mene odgovor dajte!

4.

Kako oddaljena, rajna mati
in rajni oče moj!
Povejta, kod moral bi vaju iskati
in vaju najti in pokoj svoj?
Vrh néba?

Ah, da bi bila že srečna tam!
Ah, da bi meni ne bilo treba
iskati vaju drugod in drugam!



Konca niso več slišali.

„Moral si se zjokati“, je pripovedoval potem starec o Leksu; „tako je pel, da si se moral zjokati. Ej, kako je pel...“

* * *

Drugo jutro so pod lipo zopet kurili... V vasi je bila nedelja, in vas je bila oživljena. Leksa je hodil pobit in žalosten po vasi. Martina pa je sedela molčé doma...

Popoldne je voz z oslicami odhajal... Gospodar je hitro spravil svoje reči v voz in zapregel oslici.

„Treba je iti dalje, s trebuhom za kruhom. Živeti moramo, a kako, to vprašanje nosim samo jaz“, je rekel... Otroci z ženo so se spravili v voz. Martina se je poslovila tudi pri Štramaluku. Ni pozabila dobrega starca. Dal ji je srebrn dar:

„Za doto —“ je rekel; „le pridna bodi!“ In v oči sta mu prišle tisti dve solzi, kot po navadi. Tudi Martina je zajokala, kot da se težko loči, kdove, ali od njega, ali od cele vasi, ali od česa?... — In odšli so.

„Dobro srečo“, je rekel gospodar, kot po navadi in mehanično švignil z bičem po zraku. Oslici sta potegnili, in komedija se je premaknila z mesta. Martina je sledila vozu noseč malo košarico... Leksa se ji je pridružil in jo spremljal daleč iz vasi...

„Ene vrste ljudje se res takoj najdejo“, so rekli vaščani...

Zvečer se je vrnil Leksa in se napil v vaški krčmi, potem pa je ležal cel večer pod lipo na svojih citrah... Komedijski je moral igrati s svojimi sinovi sam...

* * *

Črez leto se je zopet vrnil v vas voz z oslicami. Bil je tak kot prejšnja leta, samo zadnji dve kolesi sta bili novi in — Martine ni bilo...

Vsa vas jo je pogrešila. „Kje je?“ je vprašal plašno Štramaluk...

Prebivalci vosa z oslicami so bili žalostni. „Pokopali smo jo“ je odgovorila mati in zajokala. In tudi Štramaluku je prišlo dvoje solz v oči. Mož je bil mehkega srca...

„Tako je“, je pravila starka. „Nesrečni smo. Nimamo svojih skupaj na zemlji; koder nas pelje pot, tam obležimo.“ In zajokala je znova bridko, bridko...

In ko je nekdo obenem slučajno vprašal tudi po tistem Leksu, se je govorilo, da je izginil bogvekam...

„Škoda! Peti je znal“, je rekel tisti starec, ki ga je vedno hvalil. „Moral si se zjokati, tako je pel; ej kako je pel!...“

Voz z oslicami prihaja še sedaj vsako leto v našo vas.



ANTON MEDVED:

ODDALJENIM DUŠAM.

5.

Kdo prvi drage je obiske
pretrgal in sprejeme ljube?
Kogá je rešil s tem iz stiske
in kakšne ga otel pogube?

Ne maram za odgovor slovca!
To vem: Nekdo je vam natvezel,
da jaz sem garij polna ovca —
ne vem pa: kje sem jih nalezel...



Knez Grin se je ozrl skozi okno na vrt. Knezovič Krut in knežnja Viljenica sta stala pri drevesu pod oknom sama. Slavica je bila stopila k drugi gruči, ki je šetala po vrtu v spremstvu Grinove soproge in njenih hčera. Krut se je v trenutku, ko sta Grin in Slavomir pogledala doli, pripognil, utrgal cvetko, jo poljubil in jo priklonivši se ponudil Viljenici. Le-ta je zardela, jo vzela, nekaj časa sramežljivo gledala v tla, potem pa tudi poljubila cvetico in ljubeznivo pogledala Kruta.

„Ali si videl?“ je vprašal Slavomir kneza.
 „Videl!“
 „In razumel?“
 „Razumel. Mladenka ne odklanja prijateljstva!“

„Vidiš: vse po sreči. Dali le še višnji bogovi blagoslov! Pojdiva k svečenikom Svetovitovim, da jim sporočim naš dohod in izvem, kdaj se lahko zglasimo s svojimi prošnjami in darovi pred vsedobrim bogom.“

(Dalje.)



ANTON MEDVED:

ODDALJENIM DUŠAM.

6.

Vse globočje, vse topleje,
 vse drugače pel bi jaz,
 ali tožen mora biti
 moje Muze vsak izraz.

Ko bi vedel, da me čisto
 ljubi ena duša vsaj
 brez prevdarkov, brez ozirov,
 kakor ptica solnčni maj:

iz srca bi mi pobegnil
 ostrodihajoči mraz,
 vse globočje, vse topleje,
 kakor slavec pel bi jaz.

7.

Čemu, čemu bi neki tožil
 ušesom gluhim, mrtvim srcem!
 Umrì bolestni klik!
 Vesele pesmice bom krožil,
 kot očka naš, Vodnik.

I vam, ki ste mi nekdam vzeli
 življenja cvetje, mile upe,
 odpuščam iz srca,
 kot ne bi nikdar prizadeli
 najmanjšega mi zla.

Spomin za mano, up pred mano,
 ljubezen sredi duše verne,
 po svetu hodil bom:
 Srce pokojno naj in vdano
 poslednji najde dom!



3.

Ali sem se jaz postaral,
ali se je svet?
Ali me je kdo začaral
v dobo starih let?

Vrt, kjer raste lepa roža,
mrtev zre pogled,
neobčutnega me boža
céfirjev šepet.

Leposlovcev hipoteze
prazne se mi zdé,
ni veselja, niti jeze
ne pozna srcé.

Ali se je svet postaral,
ali moj obraz?
Ali svet je mene varal,
ali njega jaz?! —

4.

Ko sem prvič srečen bil,
nisem vedel, da sem srečen,
nisem vedel, da sem srečen,
ko sem mlada leta žil.

Moja pusta doba zdanja,
kaj je sreča, še manj zna,
duh mi nekam v daljo sanja,
kjer bi čutil se doma:

Kjer živi krepost,
kjer velja modrost,
kjer se duhu duh poklanja.



ANTON MEDVED:

ODDALJENIM DUŠAM.

8.

Ti sodiš, da sem nate cikal
s strupenim spisom zadnjikrat.
No, jaz le drugega sem pikal,
koga — naj ve le tisti brat!

A da bi se na lestvi častni,
visoko kdaj povzpel goreč,
ponaša se kot mož oblastni
in se ne briga zame več.

On svoje dni gojil je isto
do mene, kakor ti dozda:
prijateljsko ljubezen čisto,
v dolini solz edini raj.

Saj ti mi nisi nikdar storil
nobenega na svetu zla,
pa tebi naj bi jaz umoril
najlepši čut iz duše dna?

Glas tvoje sodbe me je zbedel,
globoko ranil čute mi . . .
Le sodi jezen, da sem podel
še ti, še ti, o Brute mi!



gorija Dolničarja) je pisal iz Perudže domov 11. nov. 1704: „Franceschini, oče v slikarstvu našemu Juliju Quagliu, je naslikal nad štiri mesti vrati osem jako ličnih angelov. Smatrajo ga za prvega sedanjega italijanskega slikarja in čislajo še bolj kot Karla Maratta (1625—1713). Ogledal sem si slike Franceschinijeve in jih primerjal s slikami našega Quaglia; dvomil sem, komu bi prisodil prvenstvo. Za Franceschinija govore čudovito žive in prijetne barve, natančno

risanje, živost obrazov in polti sploh, za Julija pa nova izredna sestava barv, veličastvo velikih skupin, duhovita iznajdljivost in zlasti lepa razvrstitev. Julij se je večkrat dobro izrazil, da si največji slikarji niso prisvojili nesmrtnega imena s tem, da so se držali ene stvari, da so isto likali in točno izvršili, ampak s tem, da so mnogo duhovito zamislili in umetniško razvrstili. V tem oziru je pač Quaglio prekosal Franceschinija, učenec svojega mojstra.“ (Konec.)



ANTON MEDVED:

ODDALJENIM DUŠAM.

9.

Zlata duša, kje prebivaš,
kakov vodi te poklic?
Ali več solza prelivaš,
ali trgaš več cvetic?
Ko si segla mi v desnico,
nežen bila si otrok —

v krasno morda zdaj devico
dvignil te je časov tok.
Ali pa je morda toga
tvojih lic zatrla cvet,
saj sirota si uboga
sama morala med svet.
Čuješ, ah, li kdaj o meni? —
Spomni se na čas nazaj,

ko v pomladi sva zeleni
vkupaj pila topli maj.
Ako spavaš pa v Gospodi,
On ti děli večni mir —
tvoj spomin mi vedno bodi
čiste poezije vir! —

10.

Spite, strasti nepokorne,
beži, jezikavi vrag,
strani, skrbi duhomorne,
danes ves mil sem, ves blag.
Ude prešinja mi čilost,
da bi kar zletel odtod,

čutim božanstveno milost,
vabi me kãm sam Gospod.
Vabi me z dušami vsemi,
kterih nezabni obraz
gnije v podzemeljski temi:
Pridi, o pridi do nas!
Pusti razpadna telesa,
smrti ne boj se — nikar!

V jasna popni se nebesa,
kjer ni ločitve nikdar!
Tam pri ozarjeni mizi
duše oddaljene zdaj
bomo na veke si blizi —
pridi, o pride že vsaj! —



Slutila je, da jo najtežje še čaka. Najtežje je bilo slovo.

Drugo jutro, preden je sedla na voz, je šla k Jermanovi Reziki. Revica je ležala na postelji že sedem tednov, ne da bi se mogla sama količkaj premakniti. Zraven tega je živela v revščini in pomanjkanju; zakaj oče je bil star in mati bolehna ... In vendar je Ivana ob slovesu skoro zavidala Reziko.

— Glej, ostala bo doma. Na posteljo bo sicer priklenjena, a v svoji bolezni bo varna in med domačini. Ona pa — —

Pa moralo je biti tako! Ko bi ne bila prepričana o tem, bi se skesala še v zadnjem trenutku.

Rezika seveda ni mogla doumeti, kako je mogoče, da odhaja v svet njena prijateljica, ko ji vendar doma ni nikakršne sile ...

„Mlada in zdrava si, pa siliš od doma!“

„Ah Rezika, ko bi ti vedela!“ ... Ivana je zaihtela.

Potem je Rezika molčala. Morebiti je zaslutila nekaj takega, kar je slutil in čutil tudi stric Andrej.

„Z Bogom! In ostani dobra, kakor si bila!“

Stricu Andreju je bilo težko, zelo težko ...

In solnce je vzhajalo in voz je bil pripravljen in obleka naložena — in voznik je pognal ...



ANTON MEDVED:

ODDALJENIM DUŠAM.

11.

V življenja urah breztolažnih,
ko solnce tone za goro,
mehak pozabim lic sovražnih,
v pogledih plavajo mi vlažnih
osebe ljubljene samo.

Zaupno spet se menim ž njimi,
prisrčno, kakor z bratom brat,
o jasni vîgredi, o zimi,
o sreče, slave lahkem dimi,
o vsem, kar duh goji krilat.

Na prsi stiskam jih po vrsti,
milobnih čuvstev napojen —
a nič ne čutijo mi prsti ...
Po lokvah zibljejo se trsti,
na zemljo speta noč in — sen.

